BENDRININKAVIMO FORMOS KAIP ATSAKOMYBĘ SUNKINANČIOS APLINKYBĖS IR KVALIFIKUOJANTYS POŽYMIAI

Evelina Slavėnaitė
Lekt. Arūnas Žukauskas
Marijampolės kolegija

Anotacija

Straipsnyje, taikant mokslinės literatūros ir teisės aktų analizės metodus, analizuojama bendrininkavimo formos kaip atsakomybę sunkinančios aplinkybės ir kvalifikuojantys požymiai. Autorius, pirmiausia apžvelgia atsakomybę sunkinančių aplinkybių sampratą, bendrininkavimo sampratą, bendrininkavimo rūšis bei formas. Straipsnyje išryškinami esminiai bendrininkavimą kvalifikuojantys požymiai.

Straipsnyje daugiausiai dėmesio skiriami bendrininkavimo formoms: bendrininkų grupei, teroristinei grupei, organizuotai grupei ir nusikalstamam susivienijimui.

Raktažodžiai: bendrininkavimas, bendrininkavimo formos, bendrininkavimo rūšys.

Įvadas

Šiuolaikinėje teisinėje sistemoje nusikalstamų veikų bendrininkavimas ir su tuo susijusios atsakomybės klausimai yra vieni iš sudėtingiausių ir diskusijų keliančių aspektų. Teisės doktrinoje ir praktikoje bendrininkavimas yra vertinamas ne tik kaip būtinybė nustatyti kiekvieno asmens vaidmenį nusikalstamoje veikoje, bet ir kaip svarbus kriterijus, leidžiantis tinkamai išmatuoti atsakomybės laipsnį. Šiame darbe ypač dėmesys skiriamas bendrininkavimo formoms, kurios laikomos atsakomybę sunkinančiomis aplinkybėmis ar netgi kvalifikuojančiais požymiais, leidžiančiais nusikaltimą priskirti tam tikrai kategorijai.

Baudžiamajame teisingume bendrininkavimo formų analizė yra nepaprastai svarbi ir sudėtinga, nes nuo jos priklauso teisingo ir proporcingo atsakomybės skyrimo mechanizmo veiksmingumas. Šios analizės aktualumą lemia kelios esminės priežastys - bendrininkavimo institutas dėl savo juridinės prigimties ir praktinio taikymo įvairovės yra vienas iš kompleksiškiausių baudžiamosios teisės segmentų. Be to, atsakomybę sunkinančių aplinkybių nustatymas bendrininkavimo kontekste yra būtinas siekiant užtikrinti kiekvieno dalyvio teisingą įvertinimą ir bausmės skyrimą, tačiau susiduriama su iššūkiais, susijusiais su teisės normų interpretacija ir taikyme (Tamulevičius, 2023). Taip pat augantis organizuotų nusikaltėlių grupuočių aktyvumas ir technologijų pažanga kelia naujus iššūkius teisinės sistemos atsparumui ir efektyvumui. Bendrininkavimo formų įvairovė ir jų evoliucija, vykstanti kartu su naujų nusikalstamų veikų atsiradimu, reikalauja tinkamų teisinių atsakų ir prevencinių priemonių. Šiuolaikinėje teisės praktikoje svarbu ne tik tinkamai identifikuoti kiekvieno bendrininkavimo atvejo ypatumus, bet ir efektyviai taikyti teisės normas, siekiant apsaugoti visuomenę nuo nusikalstamumo (Tamulevičius, 2023). Pažymėtina, jog tarptautinė dimensija yra neatskiriama bendrininkavimo formų analizės dalis. Globalizacijos procesai ir tarptautinis bendradarbiavimas kovojant su nusikalstamumu kelia būtinybę suderinti nacionalines teisės sistemas su tarptautiniais standartais. Tai aktualu ypač atsižvelgiant į tarpvalstybinio nusikalstamumo prevenciją, kur bendrininkavimo formų supratimas ir jų kvalifikavimas tampa svarbiu tarptautinės teisės ir praktinio bendradarbiavimo aspektu. Galiausiai, mokslinė ir praktinė diskusija apie bendrininkavimo formas ir jų įtaką atsakomybės sunkinimui atspindi teisės mokslo dinamiškumą ir nuolatinę raidą. Bendrininkavimo formų kaip atsakomybę sunkinančių aplinkybių ir kvalifikuojančių požymių analizė yra itin aktuali ir reikšminga tiek teorinėje, tiek praktinėje teisės srityje. Ji atveria galimybę iš naujo įvertinti ir gilinti supratimą apie bendrininkavimo teisinį reguliavimą, atskleidžia teisės normų taikymo praktikoje dilemas (Tamulevičius, 2023).

Atsakomybę sunkinančių aplinkybių samprata

Prieš pradedant nagrinėti atsakomybę sunkinančių aplinkybių sampratą, pirmiausia reikėtų išsiaiškinti, kas yra baudžiamoji atsakomybė. R. Drakšo (2008, p. 46) teigimu baudžiamoji atsakomybė yra valstybės prievartos taikymas nusikalstamą veiką padariusiam asmeniui ir kartu šio asmens padaryto nusikalstamo elgesio pasmerkimas. Atsakomybė bendriausiu požiūriu suprantama kaip dorovinių, pareiginių, teisinių ir kitokių reikalavimų paisymas. Lietuvos Respublikos Baudžiamojo kodekso (toliau BK) 60 straipsnyje 1 dalyje yra įtvirtintas keturiolikos atsakomybę sunkinančių aplinkybių sąrašas. A.Abramavičius (2004, p.334) atsakomybę sunkinančias aplinkybes apibūdina kaip tokias aplinkybes, kurios apibūdindamos kaltąjį asmenį ir jo padarytą veiką, teismui parodo tuos neigiamus momentus, kurie didina nusikalstamos veikos bei kaltojo asmens pavojingumą ir leidžia griežtinti baudžiamąją atsakomybę. Šios aplinkybės yra svarbios teisingo bausmės skyrimo procese, nes leidžia atsižvelgti į nusikalstamos

veikos pobūdį, veikos vykdymo būdus, kaltininko motyvus ir kitas svarbias veikos ypatybes. Atsakomybę sunkinančių aplinkybių klasifikacija yra esminė baudžiamosios teisės dalis, nes ji padeda išskirti veikos vykdymo ypatumus, kurie lemia bausmės griežtumą.

Atsakomybę sunkinančių aplinkybių rūšys gali būti labai įvairios ir priklauso nuo konkrečios teisinės sistemos nuostatų. Paprastai jos klasifikuojamos pagal kelis pagrindinius aspektus:

1) *Nusikalstamos veikos pobūdis:* tai apima veikas, kurios dėl savo ypatumų ar padarinių sukėlė didelę žalą ar pavojų. Pavyzdžiui, veika padaryta kankinant nukentėjusį asmenį ar kitaip itin žiauriai elgiantis arba tyčiojantis iš jo.

2) *Nusikaltimo padarymo būdas:* čia svarbu, kaip buvo įvykdyta nusikalstama veika. Pavyzdžiui, naudojant ginklą, ar iš anksto susitarus, organizavus nusikalstamą veiką daryti su kitais asmenimis, apsvaigus nuo nuo alkoholio, narkotinių, psichotropinių ar kitų psichiką veikiančių medžiagų.

3) *Aukos būklė:* tai susiję su aukos ypatumais, kurie padidina nusikaltimos veikos sunkumą. Pavyzdžiui, veikos, padarytos prieš mažamečius, nepilnamečius, nėščias moteris ar kitus socialiai pažeidžiamus asmenis. Taip pat čia priskiriamos veikos, padarytos pasinaudojant aukos pažeidžiamumu.

4) *Kaltininko motyvai ir tikslai:* motyvai, kurie rodo neigiamą kaltininko požiūrį į teisę ir visuomenę. Pavyzdžiui, nusikaltimai, padaryti dėl nepykantos, diskriminacijos motyvų arba dėl chuliganiškų, savanaudiškų paskatų.

Taigi atsakomybę sunkinančių aplinkybių samprata ir rūšys yra svarbus baudžiamosios teisės elementas, leidžiantis teismams skiriant bausmes atsižvelgti į nusikaltimų kontekstą ir įvairias nusikaltimo vykdymo aplinkybes. Tikslus šių aplinkybių identifikavimas ir tinkamas jų vertinimas yra būtinas norint užtikrinti teisingumą ir teisinį saugumą, taip pat siekiant įgyvendinti bausmių teisingumo ir proporcingumo principus.

Bendrininkavimo samprata

Bendrininkavimas yra įtvirtintas BK 24 str 1 d. kaip tyčinis bendras dviejų ar daugiau tarpusavyje susitarusių pakaltinamų ir sulaukusių BK 13 straipsnyje nustatyto amžiaus asmenų dalyvavimas darant nusikalstamą veiką. Bendrininkavimas yra bendra, jungtinė kelių asmenų nusikalstama veikla, todėl konstatavus bendrininkavimą visi bendrininkai neatsižvelgiant į konkretų indėlį atsako pagal tą patį baudžiamąjį įstatymą už visa veiklas ir visus padarinius, kuriuos jie padarė ir kuriuos apėmė jų tyčia (V.Piesliakas, 2008, p.87). Bendrininkavimas yra kelių nusikalstamą veiką darančių asmenų ryšys, atitinkantis įstatyme nustatytus bendrininkavimo požymius. Bendrininkavimo požymiai kaip ir nusikalstamos veikos sudėties požymiai skirstomi į objektyviuosius ir subjektyviuosius požymius.

Objektyviaisiais bendrininkavimo požymiais apibūdinamas kelių asmenų padarytos veikos bendrumas. Įstatyme yra išskiriami du objektyvieji bendrininkavimo požymiai (V.Piesliakas, 2008, p.88):

1) Dviejų ar daugiau asmenų dalyvavimas darant nusikalstamą veiką;
2) Kelių asmenų veikos bendrumas.

Norint nustatyti bendrininkavimą yra būtina, kad nusikalstamoje veikoje dalyvavę asmenys būtų sulaukę nustatyto amžiaus, nurodyto BK 13 str, be to svarbu ir tai, kad asmuo būtų pakaltinamas. Norint įvykdyti šiuos reikalavimus yra svarbu, kad nagrinėjant bylą būtų išaiškinti visi asmenys dalyvavę nusikalstamoje veikoje, jų amžius bei psichinė būklė. Jei nusikalstamai veikai vykdyti pasitelkiamas asmuo, neturintis fizinio subjekto požymių (nesulaukęs amžiaus, nuo kurio galima baudžiamoji atsakomybė ar nepakaltinamumas) arba toks asmuo, kuris dėl veikos nėra kaltas, jis negali būti laikomas bendrininku. Kaltininkas, pasinaudojęs tokiais asmenimis lyg nusikalstamos veikos padarymo priemonėmis, atsako kaip tiesioginis atitinkamos veikos vykdytojas, veikęs vienas (A.Abramavičius ir kiti, 2004, p.155). Teismų praktikoje yra pasitaikę atvejų, kad negarinėjant bylą dėl kelių asmenų dalyvavimo nusikalstamoje veikoje, vienas ar keli asmenys yra neišaiškinti ar pasislėpę, nors byloje nustatyta, kad dalyvavo keli asmenys. Tokiais atvejais teismai paprastai pripažindavo nusikaltimą padarytą bendrinkaujant ir taikydavo visus iš to išplaukiančius padarinius.

Subjektyviaisiais bendrininkavimo požymiais laikomas susitarimas daryti nusikaltimą ir tyčia bendrininkauti. Tyčia esant bendrininkavimui yra tai, kad asmuo, kuriam inkriminuotas nusikaltimas, suvokia, jog daro nusikaltamą veiką, ir nori ją daryti arba dar ir numato galimus padarinius ir nori jų. Svarbus ir kitas aspektas, kiekvienas kaltininkas suvokdamas, kad nusikalstamą veiką daro ne vienas, o su kitais asmenimis. Kiekvienas dalyvaujantis asmuo atsako tik už tas veikas, kurias aprėpė jų tyčia (V.Piesliakas, 2008, p.91). Kitas būtinas bendrininkavimo požymis yra asmenų susitarimas. Būtent susitarimo pagrindu išsirutulioja veikos bendrumas ir tyčia daryti nusikaltimą bendromis pastangomis. Susitarti daryti nusikalstamą veiką galima įvairias būdais. Tai priklauso nuo bendrininkavimo formos,

susitarimas gali būti išansktinis, bet galimas ir nusikaltamos veikos metu, prisidedant prie jos, kai vienas kaltininkas jį jau pradėjo daryti, ar prieš vykdant nusikaltimą. Bendrininkų susitarimas gali būti išreikštas įvairiomis formomis, žodžiu, raštu, konkliudentiniais veiksmais, gestu mimika, tačiau tai neturi lemiamos reikšmės konstatuojant bendrininkavimo požymius. Didžiausią įtaką turi tik susitarimo laikas ir jo turinys. Veikos bendrumas ypač svarbus bendrininkų atsakomybei. Jis lemia bendrus padarinius, bendrą žalą baudžiamojo įstatymo saugomoms vertybėms. Bendri padariniai inkriminuojami asmenims tik esant vieno bendrininko veikos ir kilusių padarinių priežastiniam ryšiui. Kaip jau buvo minėta susitarti bendrininkai turi iki nusikaltamos veikos darymo pradžios, arba vėliausiai ją darydami. Baudžiamojoje teisėje yra numatoma, kad nusikaltamos veikos susitarimo turinys gali būti koreguojamas, jei tam pritaria kiti nusikalstamos veikos dalyviai, tokiu atveju dalyviai atsako jau pagal koreguotą susitarimą. Kai vienas ar keli dalyvaujantys asmenys peržengia susitarimo ribas, padaro tokią veiką, dėl kurios buvo nesitarta ar sukelia kokius nors padarinius, toks atveju yra įvardijamas kaip vykdojo ekscesas. Nustatant, ar buvo ekscesas, reikėtų vadovautis dviem kriterijais: pirma, koks buvo bendrininkų susitarimas ir ar jis buvo tiksliai apibrėžtas, ir antra, jei susitarimas nebuvo tiksliai apibrėžtas, reikėtų nustatyti, ar vykdytojo veiksmai buvo tikėtini kitiems bendrininkams (kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-94/-2014, 2K-55-699/2017, 2K-203-895/2017).

Bendrininkų rūšys

Vykdytojas yra pagrindinis bendrininkas, jis realizuoja visų bendrininkų planus. BK vykdytojas yra įtvirtintas kaip asmuo, nusikalstamą veiką padaręs pats arba pasitelkęs nepakaltinamus asmenis, arba nesulaukusius kodekso 13 straipsnyje nustatyto amžiaus asmenis, arba kitus asmenis, kurie dėl tos veikos nėra kalti. Jeigu nusikalstamą veiką padarė keli asmenys kartu, tai kiekvienas iš jų laikomas vykdytoju (bendravykdytoju). J. Wessels (2003, p.167) teigia, kad beendravykdymas yra pagrįstas tuo, kad kiekvienam iš veiklos vykdytojų tenka tam tikras vaidmuo. Kiekvienas dalyvis čia yra lygiavertis partneris, nuo kurio priklauso bendras apsisprendimas padaryti veiką ir bendras veikos sudėties realizavimas, kad atskiri indėliai į veiką, vienas kitą papildydami, susilietų į vieną visumą, o atsiradę bendri padariniai gali būti visiškai priskirti kiekvienam veikiančiajam vykdytojui, kuris siūlo vadovautis vien tik objektyviais inkriminavimo kriterijais, o bandrą kaltinimą įvykdyti veiką šiuo atveju laiko nebūtinuoju požymiu. Nesant vykdytojo veiksmų sunku būtų įrodyti patį bendrininkavimo faktą. Iššaginimo ir seksualinio prievartavimo vykdytoju pripažįstamas asmuo, kuris darant nusikaltimą naudojo fizinį smurtą, grasinimus ar kitais veiksmais atėmė nukentėjusiajam galimybę priešintis ir lytiškai santykiavo su nukentėjusiuoju arba tenkino su juo lytinę aistrą. Iššaginimo ir seksualinio prievartavimo vykdytoju laikomas ir toks asmuo, kuris naudojo fizinį smurtą, grasino ar kitais veiksmais atėmė nukentėjusiajam galimybę priešintis, bet lytiškai su nukentėjusiuoju nesantykiavo ir netenkino lytinės aistros. Taip pat vykdytoju laikomas asmuo, kuris nors ir nenaudojo smurto, negrasino nukentėjusiajam, tačiau, kitiems bendrininkams palaužus nukentėjusiojo pasipriešinimą arba pasinaudojant bejėgiška nukentėjusiojo būkle, lytiškai santykiavo su juo ar tenkino lytinę aistrą. Iššaginimo ir seksualinio prievartavimo vykdytoju pripažįstamas ir toks asmuo, kuris organizavo, kurstė ar padėjo padaryti iššaginimą ar seksualinį prievartavimą asmeniui, kuris dėl amžiaus ar psichinės būklės neatsako pagal baudžiamuosius įstatymus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo teisėjų senato nutarimas nr. 49).

Organizatorius yra bendras nusikaltamos veikos vadovas, jų veika pati povojingiausia, lyginant su kitais bendrininkais. BK organizatorius yra įtvirtintas kaip yra asmuo, subūręs organizuotą grupę, teroristinę grupę ar nusikalstamą susivienijimą, jiems vadovavęs ar koordinavęs jų narių veiklą arba parengęs nusikalstamą veiką ar jai vadovavęs. Įstatymų leidėjas yra nustatęs baigtinį nusikaltamų veikų sąrašą, iš kurių, asmuo atlikęs bent vieną yra laikomas organizotoriumi. Esminis tokio bendrininkavimo požymis yra, tai, kad jis suvienija ir nukreipia kitų bendrininkų pastangas, sukuria sistemą, organizuotumą bendrai nusikaltamai veikai ar išankstinėse jos stadijose, ar jau nusikaltamos veikos darymo metu (A.Abramavičius ir kiti, 2004, p.161). Organizatoriaus veikla gali būti labai įvairi, jis vadovauja nusikaltamos veikos pasiruošimui, nori pritraukti asmenų dalyvauti darant nusikaltimą, juos suvienija, kuria planus, sprendžia jų įvykdymų būdus, paskirto vaidmenis kitiems bendrininkams ir t.t. Organizotorius gali būti ne visais bendrinkavo atvejais, o tik organizuotai grupei, nusikaltamam susivienijimui ir terorisinei grupei.

Kurstytojas yra asmuo palenkęs kitą asmenį padaryti nusikalstamą veiką. Tai yra nusikaltamos veikos iniciatorius, nes jis sukelia kitiems asmenims norą, pasiryžimą daryti nusikalstamą veiką. Kurstymo būdai daugiausiai priklauso nuo kurstytojo ir kurstomojo charakterio savybių, tarpusavio santykių, todėl yra patys įvairiausi: įtikinėjimai, prašymai, pažadai, papirkimai, grasinimai, apgaulė, piknaudžiavims valdžia ir t.t. Kurstymas visada turi būti konkretus t.y. lenkiama padaryti konkrečią nusiklalstamą veiką

(A.Abramavičius ir kiti, 2004, p.162). Kusrtymas yra galimas tik aktyviais veiksmais, jam būdinga tyčia, tačiau tikslai gali skirtis. J. Wessels (2003, p.180) teigimu, kurstytojo tyčia turi būti nukreipta į tai, kad konkretus vykdytojas ar individualiai apibrėžtų asmenų grupė apsisprestų padaryti pagal pagrindinis bruožus konkretizuotą veiklą, tą veiką darytų ir ją baigtų. Šie pagrindinės veikos konkretizavimo reikalavimai nėra įvykdyti, jei valia yra nukreipta tik į kitų asmenų bendrą paskatinimą daryti nekonkretizuotus baudžiamuosius poelgius, pavyzdžiui vogti iš parduotuvių arba užpulti bankus ar kitus tik pagal rūšį pabrėžtus objektus. Antra vertus, kurstytojas neprivalo žinoti visų darytinos veikos įvykdymo smulkmenų, tačiau jo tyčia turi apimti bent jau konkrečių veikos požymių, kad konkretų individualizuoti įvykį būtų galima atpažinti kaip šią veiką.

Padėjėjas BK yra įtvirtintas kaip asmuo, padėjęs daryti nusikalstamą veiką duodamas patarimus, nurodymus, teikdamas priemones arba šalindamas kliūtis, saugodamas ar pridengdamas kitus bendrininkus, iš anksto pažadėjęs paslėpti nusikaltėlį, nusikalstamos veikos darymo įrankius ar priemones, šios veikos pėdsakus ar nusikalstamu būdu įgytus daiktus, taip pat asmuo iš anksto pažadėjęs realizuoti iš nusikalstamos veikos įgytus ar pagamintus daiktus. Paminėtina, kad padėjėjas savo nusikalstamą veiką dažnai atlieka anksčiau, negu nusikaltimo vykdytojas realizuoja objektyviąją jos pusę, tačiau tai nepanaikina jam baudžiamosios atsakomybės už padarytą veiką. Jis, kaip nusikalstamos veikos bendrininkas, atsako pagal susitarimą už tuos veiksmus, kuriuos padarė vykdytojas. Akivaizdu, jog padėdėjas savo veiksmais prie kitų bendrininkų prisideda tik tada, kai jie jau ketina daryti kokią nors nusikaltamą veiką. Padėjimas kitiems bendrininkams gali būti intelektualus arba fizinis, duodamas patarimus, nurodymus (pavyzdžiui, kur įsigyti efektyvius nusikaltimo įrankius, gauti tikslius duomenis apie sargybą ir kita), iš anksto žadėdamas slėpti nusikaltimą arba realizuoti nusikalstama veika įgytus ar pagamintus daiktus, padėjėjas bendrininkams suteikia intelektualią pagalbą, o kitais komentuojamo straipsnio nurodytais atvejais – fizinę pagalbą (A.Abramavičius ir kiti, 2004, p.162). Padėjimas galima ir neveikimu, tuo atveju, kai padėjėjas duoda pažadą kitiems bendrininkams netrukdyti daryti nusikaltamos veikas ar apie jas nepranešti atitinkamos institucijoms.

Taigi, atsakomybės ypatumai pagal bendrininkų rūšį baudžiamojoje teisėje yra svarbi tema, kurią analizuojant akcentuojami skirtingi aspektai ir atsakomybės principai. Bendrininkų grupėse atsakomybė nustatoma remiantis kiekvieno nario individualiu indėliu į nusikalstamą veiką. Teisinė sistema siekia užtikrinti teisingą ir proporcingą atsakomybės taikymą, atsižvelgiant į kiekvieno nario vaidmenį grupėje bei grupės poveikį visuomenei. Diferencijuojant atsakomybę pagal grupės tipą, yra siekiama ne tik užtikrinti teisingumą. Ši analizė padeda giliau suprasti, kaip teisinė sistema sprendžia sudėtingas grupinio nusikalstamumo formas ir taiko atsakomybės principus atsižvelgdama į kiekvieno atvejo ypatumus.

Bendrininkavimo formos

Bendrininkų grupė, teroristinė grupė, organizuota grupė, ir nusikalstamas susivienijimas – tai keturi skirtingi, tačiau tarpusavyje glaudžiai susiję konceptai baudžiamojoje teisėje, kurie atskleidžia nusikalstamumo pasireiškimo sudėtingumą bei organizacinę įvairovę. Šie konceptai yra esminiai siekiant išsamiai analizuoti ir suprasti, kaip teisinė sistema pritaiko baudžiamąją atsakomybę įvairioms nusikalstamumo formoms, kurios vykdomos grupėse. Šios kategorijos leidžia atskleisti, kaip bendradarbiavimas tarp asmenų, siekiant vykdyti nusikalstamą veiką, veikia teisines pasekmes, taip pat kaip šis bendradarbiavimas įvertinamas teismo.

Bendrininkų grupė. BK 25 str. 2d. bendrininkų grupė yra apibūdinama kaip tokia bendrininkavimo forma, kai bet kurioje nusikalstamos veikos stadijoje du ar daugiau asmenų susitaria nusikalstamą veiką daryti, tęsti ar užbaigti, jei bent du iš jų yra vykdytojai. Teismas kiekvieną kartą privalo atsižvelgti į kiekvieno bendrininko dalyvavimą darant nusikalstamą veiką, jo vaidmenį jame, atliktus veiksmus. Kiekvienas bendrininkas atsako už savo asmeninę veiką, už tai, ką aprėpė jo tyčia. Bendrininkų grupės koncepcija baudžiamojoje teisėje atlieka svarbų vaidmenį, leidžiantį įvertinti ir pritaikyti baudžiamąją atsakomybę situacijose, kai nusikalstama veika įvykdoma bendrininkaujant. Ši samprata suprantama kaip laisvesnė nusikalstamų veikų vykdymo forma, kuriai nebūdinga griežta organizacinė struktūra ar iš anksto numatytas veiksmų planas, tačiau, kuri remiasi bendru narių susitarimu ar veiksmų suderinimu siekiant tam tikro nusikalstamo tikslo. Šis bendradarbiavimas gali apimti įvairius veiksmus – nuo nusikalstamos veikos planavimo iki jos įvykdymo ar net pabėgimo po veikos vykdymo. Teisinėje praktikoje bendrininkų grupės identifikavimas yra esminė proceso dalis, siekiant užtikrinti, kad kiekvieno grupės nario atsakomybė būtų nustatyta teisingai. Atsakomybės nustatymas remiasi ne tik bendru ketinimu dalyvauti nusikalstamoje veikoje, bet ir konkrečiu kiekvieno asmens indėliu į bendrą veiką. Tai reiškia, kad asmuo, tiesiogiai įvykdęs nusikalstamą veiką, ir asmuo, teikęs logistinę ar moralinę paramą, gali būti vertinami

skirtingai, atsižvelgiant į jų veiksmų pobūdį ir poveikį bendram nusikaltimo rezultatui. Tokio vertinimo sudėtingumas atspindi baudžiamosios teisės principą, kad kiekvienas asmuo yra atsakingas už savo veiksmus, ir bausmės skyrimas turėtų atitikti asmenų veiksmų sunkumą ir jų realų indėlį į nusikalstamos veikos įvykdymą. Tai sudaro teisinę bazę individualizuotai atsakomybei, užtikrinant, kad bausmės nebūtų vienodai taikomos visiems grupės nariams, neatsižvelgiant į jų specifinį vaidmenį ar indėlį. Bendrininkų grupė gali susidaryti rengimosi padaryti nusikalstamą veika ar nebaigto pasikėsinimo ją padaryti stadijose. Vertinant bendrininkų grupes, teismai naudoja įvairias įrodymų rinkimo ir analizės strategijas, siekiant atskleisti kiekvieno asmens vaidmenį grupėje. Tai apima liudytojų parodymus, rašytinius įrodymus, elektroninių įrenginių duomenis ir kitus įrodymus, kurie gali padėti nustatyti, kaip buvo organizuota ir vykdoma nusikalstama veika. Bendrininkų grupėje kiekvieno nario atsakomybė dažniausiai nustatoma remiantis jo tiesioginiu indėliu į nusikalstamą veiką.

Bendrininkų grupė kaip atsakomybę sunkinanti aplinkybė įtvirtinta BK 60str 1d 1p. Ši atsakomybę sunkinanti aplinkybė apibūdina nusikalstamos veikos padarymo formą – tai, kad neteisėtai veikė ne vienas asmuo, o keletas. Tokiu būdu yra didinamas nusikalstamos veikos pavojingumas, nes keletas žmonių gali padaryti didesnę žalą ar atlikti pavojingesnius veiksmus, nei tai galėtų padaryti vienas asmuo. Analizuojant teismų praktiką matyti, kad teismai paprastai atsižvelgia į šią aplinkybę kaip į atsakomybę sunkinančią, kai darant nusikalstamą veiką dalyvauja keli asmenys, iš kurių bent du yra nusikalstamos veikos vykdytojai ir atitinka baudžiamojo įstatymo reikalavimus keliamus nusikalstamos veikos subjektui (amžius, pakaltinamumas).

Bendrininkų grupė kaip atskiras nusikaltimą kvalifikuojantis požymis įtvirtas BK 149 str 2 d. ir 150 str 2 d. Šiais nusikaltimais pažeidžiama žmogaus seksualinio apsisprendimo laisvė ir neliečiamumas. BK 149 ir 150 straipsniuose numatyta baudžiamoji atsakomybė už prievartinius lytinius santykius ir lytinės aistros tenkinimą su kitu žmogumi, kai tai daroma prieš jo valią, naudojant fizinį smurtą ar grasinant jį panaudoti ar kitaip atimant galimybę priešintis ar pasinaudojant nuskentėjusio bejėgišką būkle.

Teroristinė grupė. Lietuvos valstybės nacionalinio saugumo politikos kūrimą ir jos strategijos įtvirtinimą nulėmė tarptautinio terorizmo išplitimas Europinėje ir pasaulinėje erdvėje. Kaip matyti, dėl didėjančio globalizacijos iššūkio Europos bei pasaulio valstybėms Lietuvai kyla būtinybė geriau pažinti ne tik terorizmo reiškinį, bet ir pakoreguoti naudojamas priemones užkertant kelią šiam reiškiniui atsirasti ir plisti (A.Gutauskas ir kt, 2004). 2024 m. kovo 14 d. įsakymu (*Nr. XIV-2488)* LR BK įtvirtinta nauja bendrininkavimo forma. BK 25 str. 3d. teroristinė grupė yra apibūdinama kaip tokia bendrininkavimo forma, kai trys ar daugiau asmenų iš anksto sukuria tam tikram laikotarpiui ir suderintai veikiančią grupę, kurios tikslas yra daryti vieną ar kelis teroristinius nusikaltimus. Teroristinė grupė baudžiamojoje teisėje atstovauja vieną iš pažangiausių ir sudėtingiausią nusikalstamumo formą. Teroristnę grupę apibūdinantys požymiai yra asmenys sutartinai arba suderintai veikiantys, siekiant įvykdyti nusikalstamas veikas. Aptariama grupė yra įkurta per tam tikrą laikotarpį, o ne sudaryta atsitiktinai, tai leidžia daryti pagrįstą išvadą: teroristinė grupė yra ne amorfiškas ir atsitiktinis, o struktūra, tegul ir neišplėtotą, turintis darinys. Jos nariai suderintai (sutartinai) gali veikti tik tuomet, jeigu jie atlieka tam tikrą užduotį ar turi skirtingą vaidmenį arba yra pasiskirstę vaidmenis (Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 25, 26, 27, 97, 196, 197, 217, 218, 250, 2501, 251, 252, 253, 254, 256, 2571, 267, 2671, 270, 2701, 271, 2771, 288, 295, 310 straipsnių ir kodekso priedo pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 2241, 2491, 2502, 2503, 2504, 2505, 2521 ir 2702 straipsniais įstatymo projekto). Be to, pažymėtina, kad praktikoje būtent teroristinių grupių specifika yra ta, kad jos neturi aiškios struktūros bei aiškaus narių vaidmenų pasidalinimo (E. Gruodytė ir kiti, 2022, p.385). Šios grupės esminis ir svarbiausias skiriamasis požymis, leidžiantis ją atskirti nuo kitų bendrininkavimo formų, ir kurį yra būtina nustatyti, siekiant pripažinti tam tikrą asmenų grupę teroristine yra siekis daryti teroristinius nusikaltimus. Taip pat skiriamuoju bruožu galima laikyti trijų ar daugiau asmenų dalyvavimą, kai bendrininkų grupei ir organizuotai grupei yra būdingas dviejų ar daugiau asmenų bendrininkų skaičius. BK 252^{1} 3 d. teroristiniai tikslai yra apibūdinami kaip siekimas labai įbauginti visuomenę ar jos dalį arba neteisėtai priversti tarptautinę viešąją organizaciją, valstybę ar jos instituciją atlikti bet kokį veiksmą arba susilaikyti nuo jo atlikimo, arba destabilizuoti ar sunaikinti svarbiausius valstybės konstitucinius, politinius, ekonominius ar socialinius darinius ar tarptautinę viešąją organizaciją.

Teroristiniais nusikaltimais laikomi: pasikėsinimai į žmogaus gyvybę, galintys sukelti mirtį; pasikėsinimai į asmens fizinę neliečiamybę; nesunkus sveikatos sutrikdymas vienam ar dagiau žmonių, teroristiniais tikslais; pavojaus sukėlimas daugelio žmonių gyvybei ar sveikatai; asmens pagrobimas arba įkaitų paėmimas; didelio masto valstybės ar viešosios paskirties objekto, susisiekimo sistemos, infrastruktūros objekto, įskaitant informacinę sistemą, stacionarios platformos kontinentiniame šelfe, viešosios vietos ar privačios nuosavybės sunaikinimas, galintis kelti pavojų žmonių gyvybei arba padaryti

didelę turtinę žalą; informacinės sistemos ir elektroninių duomenų paveikimas; orlaivio, laivo ar kitos viešosios ar krovininės transporto priemonės konfiskavimas; ginklų, sprogmenų ar branduolinio ginklo, biologinio ar cheminio ginklo gamyba, laikymas, įsigijimas, gabenimas, pristatymas ar naudojimas, taip pat biologinių ir cheminių ginklų moksliniai tyrimai ir plėtra; turto naikinimas ar gadinimas sprogdinant, padegant ar kitokiu didelio masto būdu; dideles reikšmės valstybės valdymui, ūkiui ir finansų sistemai turinčios informacinės sistemos ar elektroninių duomenų saugumo pažeidimas; radioaktyviųjų, biologinių ar cheminių keksmingų medžiagų, preparatų ar mikroorganizmų paskleidimas; pavojingų medžiagų išmetimas arba gaisrų, potvynių ar sprogimų, kurių pasekmės kelia grėsmę žmonių gyvybei, sukėlimas; vandens, elektros ar kitų pagrindinių gamtos išteklių tiekimo vėlavimas ar nutraukimas, kurio pasekmės kelia grėsmę žmonių gyvybei.

Organizuota grupė. BK 25 str. 4 d. organizuota grupė apibūdinama kaip tokia bendrininkavimo forma, kai bet kurioje nusikalstamos veikos stadijoje du ar daugiau asmenų susitaria daryti kelis nusikaltimus arba vieną sunkų (numatyta didžiausia bausmė, kuri viršija šešerius metus laisvės atėmimo, bet neviršija dešimties metų) ar labai sunkų nusikaltimą (įstatyme numatyta didžiausia bausmė, kuri viršija dešimt metų laisvės atėmimo) ir kiekvienas grupės narys, darydamas nusikaltimą, atlieka tam tikrą užduotį ar turi skirtingą vaidmenį. Organizuota grupė baudžiamojoje teisėje yra apibrėžiama kaip gerai struktūrizuotas asmenų susibūrimas, kuris buvo sukurtas ir veikia siekiant įvykdyti vieną ar daugiau nusikalstamų veikų. Skirtingai nuo laisvesnio bendrininkų grupės modelio, organizuota grupė pasižymi aiškia ir stabilia hierarchija, narių vaidmenų specializacija, taip pat ilgalaikiu ir tikslingu bendradarbiavimu, kuris yra orientuotas į konkrečių nusikalstamų tikslų įgyvendinimą. Hierarchija yra vienas iš būdingiausių organizuotų grupių bruožų, leidžiantis efektyviai koordinuoti grupės veiklą ir paskirstyti atsakomybes tarp narių. Hierarchinė struktūra apima įvairius lygius, pradedant vadovaujančiais asmenimis, kurie priima strateginius sprendimus, ir baigiant paprastais nariais, atsakingais už konkrečių užduočių vykdymą. Narių specializacija rodo, kad kiekvienas grupės narys gali turėti konkrečią kompetenciją ar užduotį, pavyzdžiui, finansų valdymą, logistiką, technologinę paramą ar fizinį smurtą. Ši specializacija leidžia grupėms veikti efektyviau ir įgyvendinti sudėtingas nusikalstamas veikas. Ilgalaikis bendradarbiavimas ir konkrečių nusikalstamų tikslų siekimas yra dar du svarbūs organizuotų grupių aspektai. Skirtingai nuo trumpalaikių susiformavusių bendrininkų grupių, organizuotos grupės yra orientuotos į ilgalaikę veiklą, o jų veiksmų tikslai yra iš anksto apgalvoti ir planuojami. Tai apima ne tik akivaizdžiai nusikalstamas veiklas, tokias kaip prekyba narkotikais, ginklais ar žmonėmis, bet ir sudėtingesnes schemas, pavyzdžiui, pinigų plovimą ar ekonominį nusikalstamumą. Dėl šių bruožų teisės aktuose ir teismų praktikoje organizuotoms grupėms taikomos griežtesnės sankcijos. Tai susiję su jų gebėjimu vykdyti ilgalaikę ir organizuotą nusikalstamą veiklą, kuri kelia didesnę grėsmę visuomenės saugumui ir tvarkai. Teisinė sistema reaguoja į šią grėsmę, siekdama ne tik nubausti konkrečius nusikaltėlius, bet ir išardyti visą nusikalstamą tinklą, taip užkertant kelią tolesnei jų veiklai. Pažymėtina ir tai, kad teismų praktikoje išaiškinta, jog organizuota grupė gali susiformuoti tiek rengiantis daryti nusikaltimą, tiek ir pradėjus jį daryti (t. y. bet kurioje nusikalstamos veikos stadijoje). Taigi organizuota grupė gali susidaryti prie pavienio nusikalstamą veiką darančio asmens prisijungus kitiems asmenims, siekiantiems veikti kartu, tačiau visais atvejais inkriminuojant organizuotą grupę būtina nustatyti išankstinį susitarimą, kaltininko tyčią dalyvauti tokios grupės daromuose nusikaltimuose ir prisidedant (atliekant tam tikrą užduotį, turint konkretų vaidmenį) prie to, kad būtų pasiektas atitinkamas nusikalstamas rezultatas. Kaip minėta, organizuotai grupei būdingas užduočių, vaidmenų pasiskirstymas, bendrininkų veiksmų koordinavimas, reikalaujantis (ir kartu parodantis) apgalvotą pasiruošimą daryti nusikaltimus (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-453/2012, Nr. 2K-35/2013, Nr. 2K-32-699/2018).

Organizuota grupė kaip atsakomybę sunkinanti aplinkybė įtvirtinta BK 60 str 1d. 2p. Ši aplinkybė parodo daug pavojingesnę nusikalstamos veikos formą. Tokia nusikalstamos veikos padarymo forma suteikia kaltininkui (ir kitiems bendrininkams) daugiau galimybių įgyvendinti nusikalstamą sumanymą, geriau paslėpti nusikalstamos veikos pėdsakus ir panašiai. Kadangi grupės organizuotumas yra vertinamasis požymis, skiriant bausmę būtina nurodyti, kokiais kriterijais remiantis asmuo yra pripažintas organizuotos grupės nariu. Skirtingai nei bendrininkų grupėje, vien aktyvus dalyvavimas organizuotoje grupėje, nesvarbu, koks kaltininko atliktų veiksmų pobūdis, skiriant bausmę turėtų būti pripažįstamas atsakomybę sunkinančia aplinkybe (Abramavičius ir kt., 2004, p.336).

Organizuota grupė kaip atskiras nusikaltimą kvalifikuojantis požymis įtvirtas prekybos žmonėmis (147 str 2d), vaiko pirkimo arba pardavimo (157 str 2d), vagystės (178 str 4 d), plėšimo (180 str 3 d), turto prievartavimo (181 str 3 d), sukčiavimo (182 str 3 d), kredito, paskolos, tikslinės paramos, subsidijos ar dotacijos panaudojimo ne pagal paskirtį ar nustatytą tvarką (206 str 4 d), kreditinio sukčiavimo (207 str 3

d), neteisingų duomenų apie pajamas, pelną ar turto pateikimo (220 str 2 d), narkotinių ar psichotropinių medžiagų vagystės, prievartavimo arba kitokio neteisėto užvaldymo (263 str 3 d) sudėtyse.

Nusikalstamas susivienijimas. BK 25 str. 5 d. nusikalstamas susivienijimas apibūdinamas kaip tokia bendrininkavimo forma, kai bendrai nusikalstamai veiklai, vienam ar keliems apysunkiams, sunkiems ar labai sunkiems nusikaltimams daryti, susivienija trys ar daugiau asmenų, kuriuos sieja pastovūs tarpusavio ryšiai ir vaidmenų ar užduočių pasiskirstymas. Nusikalstamam susivienijimui prilyginama antikonstitucinė grupė ar organizacija ir organizuota teroristinė grupė. Nusikalstams susivienijimas kaip savarankiškas nusikaltimas yra įtvirtintas BK 249 str, tai susivienijimą kvalifikuojantis požymis. Nusikalstamas susivienijimas baudžiamojoje teisėje atstovauja pažangiausią ir sudėtingiausią nusikalstamumo formą, kuri apibrėžiama kaip gerai struktūrizuotas, ilgalaikis ir sistemingas asmenų susibūrimas, siekiantis vykdyti plačią nusikalstamų veikų gamą. Tokios organizacijos, pasižymi gilia hierarchine organizacija, kurioje kiekvienas narys atlieka aiškiai apibrėžta vaidmenį. Hierarchinė struktūra suteikia šioms organizacijoms galimybę veikti koordinuotai ir paslėptai, sudarant sudėtingas nusikalstamas veiklas ir operacijas, kurios gali apimti kelias valstybes. Vadovai ar lyderiai, esantys organizacijos viršūnėje, yra atsakingi už strateginį planavimą ir sprendimų priėmimą, o žemesnių lygių nariai įgyvendina nusikalstamas veiklas pagal gautas instrukcijas. Nuolatinis narių bendradarbiavimas yra būdingas nusikalstamiems susivienijimams ir yra pagrindas jų veiklos tęstinumui. Šis bendradarbiavimas ne tik apima bendras nusikalstamas operacijas, bet ir sukuria tam tikrą lojalumo ir priklausomybės jausmą tarp narių, kartais netgi panašų į šeimos ryšius. Toks organizacinis įsipareigojimas ir struktūrizuotas bendradarbiavimas leidžia nusikalstamiems susivienijimams išlaikyti savo veiklą nepaisant teisėsaugos institucijų pastangų jas išardyti. Taigi galima išskirti tokius nusikalstamo susivienijimo sąvokas požymius: *Trys arba daugiau asmenų.* Šis požymis reiškia, kad mažiausiai trys asmenys pagal baudžiamąjį įstatymą turi atitikti BK 249 str numatyto nusikaltimo subjektus (amžiaus, pakaltinamumo). Konkretus dalyvių skaičius paprastai nėra nurodomas teismų sprendimuose, jis išreiškiamas išvardijant asmenis dalyvavusius susivienijime. *Susisvienijimas sukuriamas bendrai nusikalstamai veiklai* - vienam ar keliems apysunkiams, sunkiems ar labai sunkiems nusikaltimams daryti. Lietuvos Aukščiausias Teismas pažymi, kad nusikalstamas susivienijimas gali daryti ne tik sunkius ar labai sunkius nusikaltimus. Nusikalstamas susivienijimas, siekdamas savo tikslų, gali padaryti ir lengvesnius nusikaltimus ar net baudžiamuosius nusižegimus, tačiau šie nusikaltimai gali būti specialiai parengti, atskirti nuo kitų (sunkių ar labai sunkių) nusikaltimų *(teismų praktikos nusikalstamo susivinijimo baudžiamosiose bylose apibendrinimo apžvalga, Nr.26.)*. *Nuolatiniai tarpusavio ryšiai*, t.y. asmenų ilgalaikis susitelkimas tam, kad bendromis, suderintomis pastangomis, pasitelktomis ryšio ar kitokiomis priemonėmis būtų lengviau įgyvendinama susivienijimo numatyta nusikalstama veikla. Srendžaint ar yra šis nusikalstamo susivienijimo požymis, teismų praktikoje atkreipiamas dėmesys į susivienijimo organizacinę hierarchiją, vidinės drausmės buvimą, dalyvių specializaciją, veiklos planavimą, sumanymą ir pavedimų vykdymo kontrolę, bendras lėšas, jų paskirtį ir panaudojimą, ryšių, transporto priemonių turėjimą, konspiracinius bendravimo būdus ir pan (E. Gruodytė ir kiti, 2022, p.360). *Užduočių ir vaidmenų pasiskirstyma.* Kitaip nei organizuotoje grupėje, nusikalstamo susivienijimo nariai užduotis ir vaidmenis pasiskirsto ne tik darydami konkretų nusikaltimą, bet ir pačioje susivienijimo vidinėje struktūroje. Darant tam tikrus nusikaltimus, visi grupės nariai gali atlikti tas pačias vykdytojo funkcijas, tačiau šiam susivienijimui būdinga tai, kad nusikalstamos veikos įgyvendinimui vadovauja vienas ar keli asmenys, kurie patys gali ir nedalyvauti planuojamoje nusikalstamoje veikoje. Papildomais požymiais gali būti: grupės hierarchinė struktūra, stabilumas, vadovavimas, veiklos planavimas, pelno siekimas, drausmės ir subordinacijos palaikymas bauginimu, periodiškas susirinkimų rengimas, disponavimas bendromis lėšomis ir jų panaudojimas rengiant nusikaltimus ir panašiai (E. Gruodytė ir kiti, 2022, p.360).

Taigi, atsakomybės ypatumai pagal grupės tipą baudžiamojoje teisėje yra svarbi ir sudėtinga tema, kurią analizuojant akcentuojami skirtingi aspektai ir atsakomybės principai. Bendrininkų grupėse atsakomybė nustatoma remiantis kiekvieno nario individualiu indėliu į nusikalstamą veiką. Teisinė sistema siekia užtikrinti teisingą ir proporcingą atsakomybės taikymą, atsižvelgiant į kiekvieno nario vaidmenį grupėje bei grupės poveikį visuomenei. Diferencijuojant atsakomybę pagal grupės tipą, yra siekiama ne tik užtikrinti teisingumą, bet ir veiksmingai kovoti su organizuotu nusikalstamumu ir užtikrinti visuomenės saugumą. Ši analizė padeda giliau suprasti, kaip teisinė sistema sprendžia sudėtingas grupinio nusikalstamumo formas ir taiko atsakomybės principus atsižvelgdama į kiekvieno atvejo ypatumus.

Išvados

1. Atsakomybę sunkinančios aplinkybės baudžiamojoje teisėje gali būti nustatomos dviem būdais: atsakomybę sunkinančios aplinkybės, kurios yra susijusios su bausmės skyrimu ir atsakomybę sunkinančios aplinkybės, kurios numatytos BK specialiosios dalies normose tampa kaip nusikalstamos veikos kvalifikuojantis požymis ar nusikalstamos veikos sudėties požymis.
2. Bendrininkavimas tai tyčinis bendras dviejų ar daugiau tarpusavyje susitarusių pakaltinamų ir sulaukusių BK 13 straipsnyje nustatyto amžiaus asmenų dalyvavimas darant nusikalstamą veiką. Bendrininkavimas yra bendra, jungtinė kelių asmenų nusikalstama veikla, todėl konstatavus bendrininkavimą visi bendrininkai neatsižvelgiant į konkretų indėlį atsako pagal tą patį baudžiamąjį įstatymą už visa veiklas ir visus padarinius, kuriuos jie padarė ir kuriuos apėmė jų tyčia.
3. Bendrininkų rūšies nustatymas kiekvienu konkrečiu atveju sudaro galimybę teisingai kvalifikuoti bendrininkų veiką, nurodant ne tik BK Specialiosios dalies straipsnį, bet ir atitinkamą BK 24 straipsnio dalį, apibūdinančią atskiro bendrininko veikos pobūdį. Bendrininkavimo formų išskyrimas taip pat padeda išsamiau suprasti šio teisinio reiškinio esmę, tiksliau įvertinti bendros nusikalstamos veikos pavojingumo pobūdį bei laipsnį. Tai svarbu kvalifikuojant bendrai daromą nusikalstamą veiką, sprendžiant bendrininkų atsakomybės diferencijavimo bei bausmės individualizavimo klausimus.
4. Teismų praktika rodo, kad griežtesnės sankcijos dažnai taikomos aukštesnio organizacinio lygio nusikalstamumo atvejais, pavyzdžiui, veikiant organizuotose grupėse, teroristinėse grupėse ar nusikalstamuose susivienijimuose, atsižvelgiant į jų potencialą daryti žalą visuomenei ir jų gebėjimą ilgalaikėje perspektyvoje vykdyti nusikalstamą veiklą. Šių kategorijų analizė baudžiamojoje teisėje yra itin svarbi norint užtikrinti teisingą ir proporcingą.

Literatūra

1. ABRAMAVIČIUS, A. BARANSKAITĖ, A. ČEPAS, A. ir kt. *Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso komentaras. Bendroji dalis (1 – 98 straipsniai).* Teisinės informacijos centras: Vilnius, 2004
2. DRAKŠAS, R. *Baudžiamoji atsakomybė ir jos realizavimo formos*. Justitia: Vilnius, 2008
3. GRUODYTĖ, E. FEDOSIUKAS, O. GUTAUSKAS, A. ir kt. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Specialioji dalis. Antroji knyga.* Vytauto Didžiojo universitetas: Kaunas, 2022
4. **GUTAUSKAS, A. (2003). *Organizuota grupė kaip organizuoto nusikalstamumo forma ir jos baudžiamasis teisinis vertinimas*. Jurisprudencija, 41(33), 227-240**
5. PIESLIAKAS, Vytautas. *Lietuvos baudžiamoji teisė. Aplinkybės, darančios įtaką baudžiamajai*
6. TAMULEVIČIUS, J. (2023). *Riaušių kvalifikavimas baudžiamojoje teisėje* (Magistro baigiamasis darbas). Mykolo Romerio universitetas, Viešojo saugumo akademija, Teisės ir teisėsaugos institutas.
7. WESEELS, J. *Baudžiamoji teisė. Bendroji dalis. Baudžiamoji veika ir jos struktūra.* Eugrimas: Vilnius, 2003

Teismų praktika:

1. Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-453/2012, Nr. 2K-35/2013, Nr. 2K-32-699/2018;
2. Teismų praktikos nusikalstamo susivinijimo baudžiamosiose bylose apibendrinimo apžvalga, Nr.26.).
3. Aiškinamasis raštas dėl Lietuvos Respublikos baudžiamojo kodekso 7, 25, 26, 27, 97, 196, 197, 217, 218, 250, 2501, 251, 252, 253, 254, 256, 2571, 267, 2671, 270, 2701, 271, 2771, 288, 295, 310 straipsnių ir kodekso priedo pakeitimo ir papildymo bei kodekso papildymo 2241, 2491, 2502, 2503, 2504, 2505, 2521 ir 2702 straipsniais įstatymo projekto.
4. Kasacinės nutartys baudžiamosiose bylose Nr. 2K-94/-2014, 2K-55-699/2017, 2K-203-895/2017

MARIJAMPOLĖS KOLEGIJA

„STUDENTŲ TAIKOMIEJI TYRIMAI“

MOKSLINĖS-PRAKTINĖS STUDENTŲ KONFERENCIJOS STRAIPSNIŲ RINKINYS

2024 m. gegužės 10 d.
Marijampolė, Lietuva

„STUDENTS APPLIED RESEARCH“

SCIENTIFIC AND PRACTICAL STUDENTS CONFERENCES
ARTICLE COLLECTION

10th of May, 2024
Marijampole, Lithuania

KONFERENCIJOS MOKSLINIS KOMITETAS:

Habil. dr. *Kęstutis Žemaitis*, ESDF Teisės, komunikacijos ir žmogaus gerovės katedros profesorius;

Dr. *Andrejus Novikovas*, ESDF Teisės, komunikacijos ir žmogaus gerovės katedros profesorius;

Dr. *Živilė Advilonienė,* ESDF Ugdymo mokslų katedros docentė;

Dr. *Linas Baublys,* ESDF Teisės, komunikacijos ir žmogaus gerovės katedros docentas;

Dr. *Salomėja Karasevičiūtė,* ESDF Teisės, komunikacijos ir žmogaus gerovės katedros docentė;

Dr. *Bernardas Vaznonis,* VTF Vadybos, finansų ir informacinių sistemų katedros docentas;

Dr. *Gintautė Žibėnienė,* ESDF Ugdymo mokslų katedros docentė.

KONFERENCIJOS ORGANIZACINIS KOMITETAS:

Alė Murauskienė, Marijampolės kolegijos direktorė;

Kęstutis Traškevičius, Marijampolės kolegijos Edukologijos ir socialinio darbo fakulteto dekanas;

Ilona Mulerenkienė, Marijampolės kolegijos direktorės pavaduotoja akademinei ir mokslo taikomajai veiklai, ESDF Darnaus verslo vadybos studijų programos komiteto pirmininkė;

Odeta Gluoksnytė, Marijampolės kolegijos Edukologijos ir socialinio darbo fakulteto prodekanė, Verslo anglų kalbos ir komunikacijos studijų programos komiteto pirmininkė;

Kristina Miškinienė, Marijampolės kolegijos Studijų ir karjeros skyriaus vadovė, VTF Tarptautinio verslo vadybos studijų programos komiteto pirmininkė;

Romalda Kasiliauskienė, ESDF Ugdymo mokslų katedros vedėja, lektorė;

Danutė Mickevičienė, ESDF Teisės, komunikacijos ir žmogaus gerovės katedros vedėja, lektorė;

*Vaida Pituškienė***,** Marijampolės kolegijos Edukacinio aukštojo mokslo studijų centro vadovė;

Živilė Myru, Marijampolės kolegijos Edukacinio aukštojo mokslo studijų centro metodininkė, lektorė;

Birutė Petrošienė, VTF Buhalterinės apskaitos studijų programos komiteto pirmininkė, lektorė;

Edita Vosylienė, ESDF Vaikystės pedagogikos studijų programos komiteto pirmininkė, lektorė;

Arūnas Žukauskas, ESDF Teisės ir viešųjų pirkimų studijų programos komiteto pirmininkas, lektorius;

Gintaras Misiurevičius, Informacinių technologijų ir elektroninių studijų centro vadovas;

Laima Vaičiūnienė, Informacijos ir studijų šaltinių centro vadovė;

Žymantė Šarkauskaitė, ESDF Teisės, komunikacijos ir žmogaus gerovės katedros sekretorė.

All submitted papers have been double blind reviewed

ISBN 978-609-8079-35-7

TURINYS

ĮMONĖS X KIBERNETINIO SAUGUMO DIDINIMAS PROGRAMINĖMIS PRIEMONĖMIS *Arūnas Andriukaitis. Lekt. Vilma Riškevičienė, lekt. Evaldas Plečkaitis* 7

PINIGŲ SRAUTŲ VALDYMAS ĮMONĖJE AB „NOVATURAS“ *Greta Andriukevičiūtė, lekt. Viktorija Mickevičienė* 18

DARBO UŽMOKESČIO APSKAITOS TEORINIAI ASPEKTAI *Gintarė Bačinskienė, lekt. Aušra Gabrevičienė*..... 24

PECULIARITIES OF DIGITAL CONTENT MARKETING *Lauryna Budraitė, lekt. Odeta Gluoksnytė* ……. 38

DIDAKTINIŲ ŽAIDIMŲ TAIKYMAS PAŽINIMO KOMPETENCIJOS UGDYMUI ANKSTYVAJAME AMŽIUJE *Eglė Dainauskaitė, lekt. Edita Vosylienė*.....42

UAB „JM“ APLINKOS STRATEGINĖ ANALIZĖ *Tomas Dilius, lekt. Ilona Mulerenkienė*..... 49

THE USE OF JARGON IN BUSINESS COMMUNICATION *Vaida Dirmienė, lect. Romalda Kasiliauskienė*……. 58

BUSINESS IDIOMS RELATED TO SPORTS: STRUCTURAL, LEXICAL AND GRAMMATICAL ANALYSIS *Vilijus Doilidovas*, lect. *Romalda Kasiliauskienė*..... 62

ARTIFICIAL INTELLIGENCE TOOLS AS COMMUNICATION ROBOTS IN EDUCATION *Ornela Grušelionytė, lect. Odeta Gluoksnytė*……..69

EXPLORING THE DOUBLE-EDGED SWORD OF ENGLISH AS A WORLDWIDE LANGUAGE *Gülistan Ateş, lect. Odeta* Gluoksnytė.....76

ENGLISH LANGUAGE TERMINOLOGY OF SOCIAL MEDIA *Ieva Insodaitė*, lect. *Romalda Kasiliauskienė*……..…. 81

THE CHARACTERISTICS OF FORMAL AND INFORMAL COMMUNICATION STYLES IN A PUBLIC COMPANY *Skaistė Jankauskaitė, lect. Dileta* Ravinienė……..…….. 88

3–5 M. VAIKŲ SUDOMINIMO KNYGA METODAI *Živilė Katkauskaitė, lekt. Edita Vosylienė*…….. 94

PREKYBA ŽMONĖMIS *Sandra Kirtiklytė, lekt. Arūnas Žukauskas* 102

APYVARTINIO KAPITALO VALDYMAS UAB „KLEVAI“ ĮMONĖJE *Miglė Labutytė, lekt. Viktorija Mickevičienė* 107

ATSISKAITYMŲ TVARKA AB „PIENO ŽVAIGŽDĖS“ ĮMONĖJE *Inga Malinauskaitė*, l*ekt. Viktorija Mickevičienė* 113

MEDIACIJA CIVILINĖJE TEISĖJE: TEORINIAI ASPEKTAI, MEDIACIJOS PRAKTIKA IR EFEKTYVUMO VERTINIMAS *Vytautė Margelytė, lekt. Arūnas Žukauskas* 121

MB „AURIAUTO“ ĮMONĖS PINIGŲ VALDYMAS *Alma Matulionienė, lekt. Viktorija Mickevičienė* 125

GAMYBOS ĮMONIŲ ATSARGŲ APSKAITOS YPATUMAI *Sigita Mickevičiūtė, lekt. Birutė Petrošienė*.....134

ATSARGŲ VALDYMAS ĮMONĖJE AB „VILNIAUS BALDAI" *Sigita Mickevičiūtė, Lekt. Viktorija Mickevičienė*.....144

FINANSINIŲ ATASKAITŲ RINKINIO SUDARYMAS *Sandra Micutienė, lekt. Birutė Petrošienė* 154

ILGALAIKIO TURTO INVENTORIZAVIMAS IR REZULTATŲ ATSPINDĖJIMAS APSKAITOJE *Liveta Paplauskaitė, lekt. Birutė Petrošienė*.....164

INVESTAVIMO SĄLYGOS LIETUVOJE *Liveta Paplauskaitė, lekt. V. Mickevičienė*..... 174

TRUMPALAIKIO TURTO FINANSAVIMAS AB „PANEVĖŽIO STATYBŲ TRESTAS'' ĮMONĖJE *Monika Paukštienė, lekt. Viktorija Mickevičienė*.....182

THE IMPORTANCE OF USING METAPHORS IN BUSINESS ENGLISH *Ieva Povilaitienė, lect. Romalda Kasiliauskienė*.....189

IKIMOKYKLINIO UGDYMO PEDAGOGŲ SKAITMENINIO RAŠTINGUMO GEBĖJIMŲ SVARBA VAIKŲ UGDYMUI *Roberta Račkauskienė, lekt. Lina Seliokienė*……..198

UAB „X" IŠORINĖS IR VIDINĖS APLINKOS VEIKSNIŲ STRATEGINĖ ANALIZĖ *Egidijus Rimkus, lekt. Ilona Mulerenkienė*.....206

RESTITUCIJOS TAIKYMO PROBLEMOS SUTARTINIUOSE SANTYKIUOSE *Gabrielė Rugienytė, lekt. Arūnas Žukauskas*.....218

PIRKIMŲ VALDYMAS AB „VILNIAUS BALDAI" ĮMONĖJE *Erikas Silickas, lekt. Viktorija Mickevičienė*.....224

BENDRININKAVIMO FORMOS KAIP ATSAKOMYBĘ SUNKINANČIOS APLINKYBĖS IR KVALIFIKUOJANTYS POŽYMIAI *Evelina Slavėnaitė, lekt. Arūnas Žukauskas*.....230

ETNOMUZIKOS SVARBA IKIMOKYKLINIO AMŽIAUS VAIKŲ UGDYME *Odeta Slavinskaitė, lekt. Edita Vosylienė* 238

INOVACIJŲ TAIKYMAS X KULTŪROS CENTRE: LANKYTOJŲ POŽIŪRIU *Vilius Slibinskas, lekt. Danutė Mickevičienė*.....245

KROVINIO PERVEŽIMO ANALIZĖ „LOC TRACKER" SISTEMOJE *Milda Sližauskaitė, lekt. Rūta Tumėnienė*..... 251

THE USE OF JARGON IN INTERNATIONAL INSTITUTIONS *Aurelija Stašaitienė, lect. Romalda Kasiliauskienė*.....257

ANGLICISMS IN THE LITHUANIAN ADVERTISING LANGUAGE *Evelina Sutkaitienė, lect. Romalda Kasiliauskienė*.....265

FINANSŲ VALDYMAS AB „ŠIAULIŲ ENERGIJA" *Deimantė Tunaitienė, lekt. Viktorija Mickevičienė*.....274

ILGALAIKIO NEMATERIALAUS TURTO APSKAITA *Deimantė Tunaitienė lekt. Birutė Petrošienė*.....281